

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад «Харківська обласна Мала академія наук
Харківської обласної ради»

Відділення філології
Секція: німецька мова та німецькомовна література

МУЛЬТИМОДАЛЬНА МЕТАФОРА В НІМЕЦЬКОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ КАРИКАТУРАХ

Роботу виконала:

Іпполітова Ганна Євгеніївна,
учениця 11 класу Комунального закладу
«Харківський ліцей № 162 Харківської
міської ради»

Наукові керівники:

Бєлова Марина Олександрівна,
доцент кафедри англійської філології
Харківського національного
педагогічного університету імені
Г.С. Сковороди, кандидат філологічних
наук;

Тимошенко Олена Іванівна, вчитель
німецької мови Комунального закладу
«Харківський ліцей № 162 Харківської
міської ради», спеціаліст вищої категорії,
вчитель-методист

Харків – 2024

ZUSAMMENFASSUNG

MULTIMODALE METAPHER IN DEUTSCHSPRACHIGEN POLITISCHEN KARIKATUREN

Ippolitowa Hanna Jewhenijiwna, Charkiwer Territorialabteilung «MAN» der Ukraine, Kommunale Institution «Kleine Akademie der Wissenschaft des Gebietes Charkiw», Kommunale Institution „Charkiwer Lyzeum №162 des Stadtrats von Charkiw“, 11. Klasse, Stadt Charkiw;

Belova Maryna Oleksandriwna, Doktorin am Lehrstuhl für Philologie, Nationale pädagogische Skoworoda-Universität Charkiw, Kandidatin der Philologie;

Tymoschenko Olena Iwaniwna, Deutschlehrerin an der Kommunalen Institution „Charkiwer Lyzeum № 162 des Stadtrats von Charkiw“

Aktualität der Arbeit. Die wissenschaftliche Forschung konzentriert sich auf führende Ansätze zur Analyse sprachlicher Phänomene, die die Werkzeuge der kognitiven Semantik und der Theorie der Multimodalität einbeziehen. Das wird durch das unaufhörliche Interesse an den Prozessen der institutionellen Kommunikation, insbesondere der politischen, als multimodale Tätigkeit in der Informationsgesellschaft des 21. Jahrhunderts bestimmt, die im realen Raum stattfindet.

Ziel der Studie ist es, Rekonstruktion des kognitiven Mechanismus, der der Entstehung multimodaler Metaphern in deutschsprachigen politischen Cartoons zugrunde liegt.

Die Forschungsaufgaben sind: die Richtung der multimodalen Forschung in der modernen Linguistik und beschreiben die Hauptkonzepte der Metasprache in der multimodalen Linguistik; Beschreibung der politischen Karikatur als Genre des politischen Diskurses und als multimodales Umfeld; Klärung des Konzepts der multimodalen Metapher und Bestimmung der Hauptpostulate der Theorie der konzeptuellen Metapher als Grundlage für das Verständnis des Trope als multimodales Phänomen.

Schlussfolgerungen: Die Grundlage dieser Arbeit ist die Hypothese, dass die Existenz des Genres der politischen Karikatur und die Spezifität seiner gattungsbildenden Merkmale auf dem konstruktiven Zusammenspiel der verbalen und bildlichen Komponenten der Botschaft sowie der dazu gehörenden Gattung beruhen institutioneller Diskurstyp. Politische Karikatur erscheint in dem Werk als Mittel zur Vermittlung spezifischer Informationen in der politischen Kommunikation und als Lachgenre, dessen Hauptintention die Kritik an aktuellen politischen Ereignissen und politischen Persönlichkeiten ist.

Schlüsselwörter: Multimodalität, multimodale Analyse, multimodale Metaphern, konzeptuelle Metapher, deutschsprachige politische Karikaturen, Text- und Bildmodi, Zielbereich, Quellbereich.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МУЛЬТИМОДАЛЬНОЇ МЕТАФОРИ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ КАРИКАТУРАХ	7
1.1. Мультимодальні дослідження в лінгвістиці	7
1.2. Поняття мультимодальної метафори в сучасній лінгвістиці.....	9
1.3. Карикатура в структурі жанрів політичного дискурсу	11
1.4. Методологія дослідження мультимодальної метафори в німецькомовних політичних карикатурах.....	12
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ МУЛЬТИМОДАЛЬНОЇ МЕТАФОРИ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ КАРИКАТУРАХ ...	15
2.1. Метафора подорожі.....	15
2.2. Медична метафора.....	19
2.3. Театральна метафора.....	21
2.4. Метафора карнавалу.....	23
2.5. Кулінарна метафора.....	24
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30
ДОДАТКИ.....	33

ВСТУП

Робота присвячена дослідженню мультимодальної метафори в німецькомовних політичних карикатурах. Роботу виконано в межах теми гуртка «Науково-дослідницька діяльність: німецька мова» Харківського територіального відділення Малої академії наук на 2023-2024 н.р. «Мультимодальність в інституціональних типах німецькомовного дискурсу».

Актуальність. Датою народження жанру політичної карикатури вважається XVII століття – часи Славної Революції, в ході якої правитель Нідерландів Вільгельм III Оранський скинув англійського короля Якова II Стюарта і зійшов на трон. Саме сатиричні картинки з надписами допомогли Вільгельму III отримати політичну та фінансову підтримку Голландської Республіки та консолідувати владу, що стало наріжним каменем його майбутньої перемоги. Сатиричні мініатюри політичного спрямування часів Вільгельма III, основною ознакою яких було поєднання вербального та візуального модусів, також заклали основу для виникнення сучасного жанру політичної карикатури [26]. У XXI столітті політична карикатура не втрачає вагомості з-поміж інших жанрів політичної комунікації, постає як мультимодальна діяльність в інформаційному суспільстві, що протікає у реальному просторі. Сучасна карикатура як полікодове середовище дає змогу її творцям екстеріоризувати метафору – троп з найбільш потужним персуазивним ефектом – за допомогою ресурсів різних модусів. Усе це свідчить про актуальність пропонованої наукової розвідки, задля розв'язання проблематики якої залучені провідні в сучасній лінгвістиці підходи – інструментарій когнітивної семантики, теорії когнітивної метафори та мультимодального аналізу дискурсу.

Об'єктом дослідження виступають мультимодальні метафори, що мають вербальне та графічне оформлення, в німецькомовних політичних карикатурах, **предметом** – їхнє когнітивне підґрунтя.

Мета роботи полягає в реконструкції когнітивного механізму, що лежить в основі створення мультимодальних метафор, інкорпорованих у німецькомовні політичні карикатури, та описі механізму їхньої інтерпретації.

Досягнення поставленої мети передбачає послідовне вирішення таких **завдань**:

1) окреслити спрямування мультимодальних досліджень у сучасній лінгвістиці та описати основні поняття метамови мультимодальної лінгвістики (семіотичний код, модус комунікації тощо);

2) визначити політичну карикатуру як жанр політичного дискурсу й мультимодальне середовище, задля створення якого залучається декілька каналів комунікації – вербальних і невербальних;

3) уточнити поняття мультимодальної метафори та визначити основні постулати теорії концептуальної метафори як фундації для осмислення тропу як мультимодального явища;

4) охарактеризувати семіотичну структуру відібраних для аналізу політичних карикатур;

5) виявити інкорпоровані в концептуальної метафори німецькомовні політичні карикатури мультимодальні метафори та з'ясувати їхнє когнітивне підґрунтя;

б) описати механізм інтерпретації відібраних мультимодальних метафор.

Матеріалом для аналізу слугували німецькомовні полікодові політичні карикатури (такі, що складаються з вербального та пікторального елементів), відібрані методом суцільної вибірки з глобальної мережі Інтернет. Пошук здійснювався за хештегами *politische Karikatur + Metapher + multimodal*, *Karikatur + politische Figuren + multimodale Metapher*. Загалом проаналізовано 50 політичних карикатур.

Методологічну базу роботи складають *ключові положення мультимодального аналізу дискурсу*, що закладають фундамент розуміння комунікації як процесу передачі смислів, які транслюються через низку модусів як часткових носіїв глобального значення повідомлення (G. Kress,

T. VanLeeuwen, K.C. Scrøder, C.G. Gallo, С.А. Жаботинська, А.П. Мартинюк, О.І. Морозова); *постулати теорії мультимодальної метафори* (Ch. Forceville); *теоретичні основи розуміння метафори як концептуального явища* (G. Lakoff, M. Johnson, M. Turner); *уявлення про політичну карикатуру як жанр політичної комунікації*, основною особливістю якого є візуальний модус, що несе в собі основну інформацію рівноцінну вербальному тексту (Т.А. ван Дейк).

Для вирішення окреслених у роботі задач було залучено такі **методи**: загальнонаукові (зіставний аналіз, аналогія, синтез), загальнолінгвістичні (метод суцільної вибірки, дефініційний та компонентний аналіз, контекстуальний аналіз), а також спеціальні прийоми лінгвокогнітивних досліджень (зокрема інструментарій теорії концептуальної метафори) та прийоми мультимодального аналізу.

Наукова новизна роботи пояснюється її комплексним характером та полягає у факті поєднання методологічного апарату когнітивної лінгвістики (а саме, теорії концептуальної метафори), мультимодальних досліджень та аналізу карикатур як важливого сучасного жанру політичної комунікації. У роботі деталізується метамова мультимодальних досліджень, знаходять подальші розробки ідеї політичного спілкування за допомогою карикатур та створення під час такого спілкування значення за допомогою низки інформаційних каналів як вербальних, так і невербальних.

Практична значущість роботи зумовлена можливістю включення її результатів у теорію й практику лінгвокогнітивних та мультимодальних досліджень, а також залучення зроблених висновків у дослідження особливостей політичного спілкування.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списків використаних джерел. Обсяг роботи – 35 сторінок, з них основного тексту – 28 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МУЛЬТИМОДАЛЬНОЇ МЕТАФОРИ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ КАРИКАТУРАХ

Цей розділ присвячено опису поняття «мультимодальність» у лінгвістиці та окресленню стану мультимодальних мовознавчих досліджень у світі; з'ясуванню сутності політичної карикатури та її характерних ознак; опису мультимодальної метафори з опорою на теорію концептуальної метафори; поясненню методологічної процедури дослідження.

1.1. Мультимодальні дослідження в лінгвістиці

Лінгвістика як наука про мову протягом останнього століття намагалася осмислити себе як окрему дисципліну й протиставити себе іншим наукам, пов'язаним з людиною. Велику кількість зусиль було витрачено на те, щоб встановити бар'єр між тим, що є лінгвістикою, і тим, що до кола лінгвістичних явищ не входить. Як наслідок, зусилля мовознавців в основному були націлені на дослідження вербальних форм – слів, їхніх елементів або комбінацій, які завжди мають звукову оболонку.

Проте поступово ставало очевидним, що відокремлення мовних форм у спілкуванні від візуальних елементів (жестів, поз, спрямувань погляду) та аудіальних сигналів (патернів темпу, гучності та частоти тону) є штучним та малоконструктивним. У зв'язку з цим інтерес мовознавців привернула можливість зняття кордонів між вербальним і невербальним, завдяки чому виникла **мультимодальна лінгвістика**, що враховує значну кількість модусів або інформаційних каналів, по яких може протікати комунікація. У новому напрямі вбачають майбутнє мовознавства, оскільки він може надати можливість, спільно із суміжними науками, що вивчають людину та її

поведінку (передусім психологією та соціологією), розгледіти людину та її сутність як єдине ціле.

В основі терміну «мультимодальність» лежить філософське значення слова «модальність» (від лат. *modus*) – «спосіб існування об'єкта або протікання явища» [15, с. 55]. Так, у загальному вигляді, мультимодальність розуміється як опис законів і правил взаємодії в комунікативному акті вербальних та невербальних знаків [16], поєднання різноманітних кодів подання інформації [15; 16; 17].

Як вбачається, мультимодальний аналіз спирається на поняття коду як основного терміну семіотики – науки про знаки. Код визначається як знакова структура – базова модель комунікації, що передає смисл. Виокремлюють вербальні та невербальні (паралінгвістичний та екстралінгвістичний) коди. Вербальний код являє собою передачу інформації за допомогою письмового та усного мовлення. Паралінгвістичний (або аудіальний) код включає всі голосові засоби передачі інформації, яка транслюється вербальним кодом, а саме: темп, тембр голосу, тон, інтонацію тощо. Екстралінгвістичний (або візуальний) код поданий непов'язаними з мовою й мовленням засобами: жестами, мімікою, зоровим контактом, позами, проксемічним простором, локацією тощо. Код як модель комунікації визначає спосіб / канал (або модус) передачі значення – письмо, мовлення, зображення, звуковий або відеоряд тощо [15; 16; 17].

Виходячи з вищеприведеного, мультимодальність у лінгвістиці визначаємо як *створення під час комунікації значення за допомогою різноманітних семіотичних кодів, що потребує залучення текстового, аудіовізуального та просторового модусів і, відповідно, усіх перцептивних каналів*. Суттєвою ознакою мультимодальності є «голістичність», симультанність та нерозривність формування значення за допомогою усього комплексу модусів його передачі [2, с. 112].

За минуле десятиліття мультимодальні дослідження поповнилися аналізом окремих просодичних явищ (Л.В. Солощук, С.В. Кодзасов),

візуального інформаційного каналу, засоби якого відіграють дуже важливу роль у комунікації та можуть повністю змінювати зміст вербального компонента (D. McNeil, Г. Крейдлін), відносного внеску вербального, просодичного та візуального каналів у комунікації (А.А. Кібрік), описом різних видів мультимодального дискурсу – кінематографічного (Ю.А. Нелюбіна, Т.В. Духовна), академічного (І.П. Хутиз), рекламного (N. Koteyko, B. Nerlich), лекційного (Ю.В. Сорокіна), розглядом когнітивних механізмів створення образності – метафори (Ch. Forceville, A. Martynyuk), метонімії (E. Veinberga), метафтонімії (Г. Шоань).

Убачається, що аналіз мультимодальної метафори в німецькомовних політичних карикатурах, з огляду на пріоритетність сучасних мультимодальних досліджень та особливе місце карикатури в колі жанрів політичного дискурсу, дозволить зробити певний внесок у подальший розвиток напрямку.

1.2. Поняття мультимодальної метафори в сучасній лінгвістиці

Метафора, ґрунтуючись на асоціативних здібностях людської свідомості, справедливо вважається потужним експланаторним механізмом категоризації та концептуалізації дійсності.

У світлі актуальності дослідження полімодальних явищ у лінгвістиці важливості набуває й статус мультимодальної метафори як способу конструювання фрагменту дійсності, за якого в установленні асоціативних зав'язків (проекцій) між царинами знання задіюються різні модули комунікації[12].

Мультимодальна метафора аналізується в цьому дослідженні з опорою на теорію концептуальної метафори (далі ТКМ) Дж. Лакоффа та М. Джонсона [22], які розглядають метафору як інтеракційну модель, що укорінена на концептуальному рівні свідомості.

Сутність метафори, за Дж. Лакофом та його колегами, полягає в розумінні одного концепту посередництвом іншого [13-14; 20-22; 27-28; 30-31]. Із визначення випливає, що метафорична модель завжди є дуальною, оскільки в її основі перебуває взаємодія двох ментальних одиниць. У лінгвістичній літературі існує декілька термінів на позначення цієї дуальності. У роботі ми послуговуємося термінами *царина цілі* – концепт/домен, що осмислюється; *царина джерела* – концепт/домен, що залучається для асоціативного порівняння [22].

Підґрунтям концептуальної метафори як проєкції між двома концептуальними одиницями виступає лінгвокогнітивна операція мапування [19], що встановлює складні системні взаємини між царинами джерела й цілі. Процес метафоричного мапування описується як накладання концептуальних елементів царини джерела на концептуальні елементи царини цілі [14]. У процесі мапування «висвітлюються» ті ознаки осмислюваного явища, що з погляду носіїв мови є істотними для його розуміння і які при метафоричній проєкції набувають інваріантного характеру.

Згідно з ТКМ, метафора як когнітивний феномен реалізується в мові за допомогою метафоричних (вербальних) виразів [22], які слугують матеріалом для реконструкції концептуальних елементів, які «переносяться» з однієї царини в іншу. Отже, метафора, перш за все, – це когнітивний феномен і лише опосередковано – мовний, з чого можна зробити висновок, що її можна транслювати за допомогою будь-якого семіотичного коду – усного та писемного мовлення, картинки, музикального уривку, жесту та погляду або за допомогою їхніх комбінацій. Це робить метафору мультимодальною.

Виходячи з описаних вище положень теорії концептуальної метафори, беручи до уваги розробки з мультимодальної метафори Дж. Форсвіля [12] та Е. Ел Раф [11], у межах цієї наукової розвідки мультимодальну метафору розуміємо як *метафоричну кореляцію, в якій царина джерела і царина цілі певною мірою репрезентовані в різних модусах, створюючи цілісний образ.*

Визначається, що порівняно з мономодальною метафорою, мультимодальні кореляції є більш емоційно забарвленими [11], оскільки знаки різних семіотичних кодів спільно здатні модифікувати значення таким чином, що набір значень, які транслюють семіотичні системи окремо, помножується [11].

1.3. Карикатура в структурі жанрів політичного дискурсу

Сутність поняття «політична карикатура» визначається її призначенням, формальними та семіотичними ознаками.

«Сила політичної карикатури полягає в претензії на правду, що притаманна цьому жанру політичного дискурсу. Вона обіцяє розкриття «правди», а з її розкриттям – можливість морального виправлення. Тим самим карикатура руйнує фальшиву, але привабливу «картинку» сутності речей, щоб відкрити справжню, неминуче менш улесливу» [26, с. 17]. Іншими словами, автор карикатури (карікатурист) у своїй роботі має на меті в комічній, а подекуди й сатиричній формі привернути увагу громадськості до нагальних політичних проблем суспільства, «вивести на чисту воду» політиків, сприяти змінам у політичній ситуації на краще. Саме за допомогою жарту або сатири карикатура виконує маніпулятивну функцію політичного тексту й бере участь у політичній боротьбі [1; 4; 5].

Успіх карикатури в досягненні її мети пояснюється наявністю в неї певних фундаментальних ознак.

По-перше, політична карикатура постає як семіотично ускладнений(або креолізований) текст – такий, що складається зі знаків різної природи (вербальних і невербальних). Вони забезпечують читачеві оптимальні умови для розуміння та інтерпретації інформації. До засобів креолізації карикатури відносяться іконічні знаки (фотографії та малюнки) і вербальний текст [4].

По-друге, карикатура маніпулює добре відомими візуальними знаками, оскільки в самому відхиленні від того, що відомо та очікувано, міститься

основне повідомлення сатиричного тексту. Отже, саме візуальна частина політичної карикатури містить у собі основну інформацію і визнається рівноцінною звичайному тексту. У зв'язку з цим створення візуального компонента вимагає від карикатуриста творчих ідей, адже саме ця частина передає основну думку.

По-третє, вербальні й образотворчі компоненти карикатури пов'язані на змістовому, змістово-композиційному та змістово-мовному рівнях [1; 4; 5]. Перевага того чи іншого типу зв'язку визначається комунікативним завданням і функціональним призначенням карикатури як креолізованого тексту. Для інтерпретації політичної карикатури важливим є контекст. Без нього зміст повідомлення залишається незрозумілим, і хоча його гумористичний підтекст очевидний, необізнаний глядач залишається непосвяченим у жарт. Контекст виводить повідомлення політичної карикатури за межі її «рамки» й неминуче допомагає вивести його поза її текстових та візуальних меж [26, с. 19].

З огляду на характер і призначення креолізованого тексту автори політичних карикатури часто використовують фігуративні засоби, пріоритетне місце з-поміж яких займає метафора. Саме метафора виявляє ставлення в суспільстві до тієї чи іншої політичної проблеми, й подекуди навіть пропонує її вирішення. Структура метафори, її асоціативний потенціал дозволяє радикально скоротити шлях від одного образу до іншого. Таке швидке, фактично моментальне переміщення, або «стрибок», від одного образу до іншого дозволяє досягти максимальної концентрації уваги масової аудиторії.

1.4. Методологія дослідження мультимодальної метафори в німецькомовних політичних карикатурах

У фокусі уваги цього дослідження – німецькомовні політичні карикатури та інкорпоровані в них мультимодальні метафори, які за

допомогою вербального й пікторального модусів віддзеркалюють образ політика / політичний курс / політичну ситуацію тощо.

Карикатури, відібрані для аналізу, відповідають таким характеристикам:

- вони є мультимодальними: їх семіотична структура складається з тексту та картинки;

- у них репрезентовано метафоричні кореляції з цариною цілі POLITIK/ПОЛІТИКА, POLITIKER/ПОЛІТИКИ, ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ/POLITISCHE SITUATION;

- царина цілі та царина джерела метафоричних кореляцій, виявлених у політичних карикатурах, певною мірою репрезентовані різними модусами – текстовим і пікторальним – та утворюють цілісний образ.

У цій роботі застосовано мультимодальний підхід до аналізу дискурсу. Він ґрунтується та низці теоретичних та аналітичних постулатів, а саме:

- процес створення значення є соціальною практикою, що визнається соціальною семіотикою [15];

- сучасна комунікація задіює низку модусів і каналів передачі інформації [16];

- інструменти мультимодального аналізу сприяють критичному аналізу дискурсу [23].

Користь мультимодального підходу до аналізу дискурсу впливає з того, як його можна використовувати для дослідження значення, що утворюється в різних типах дискурсу і за допомогою різних видів модусів та каналів передачі інформації, які взаємодіють один з одним. Мультимодальний підхід до аналізу політичної карикатури також тим, що він розглядає взаємодію між текстом і зображенням – семіотичними ресурсами, які є у розпорядженні карикатуристів для створення значення.

Спираючись на інструментарій мультимодального аналізу дискурсу, доповнений поглядами на мультимодальну метафору, що має лінгвокогнітивну основу, **методологія дослідження** метафори в німецькомовних політичних карикатурах складається з таких стадій:

1) описується семіотична структура відібраної для аналізу політичної карикатури;

2) виявляється метафорична кореляція, інкорпорована в політичну карикатуру, що подається відповідно до дуальної моделі А (царина цілі) і Б (царина джерела);

3) описуються модуси, залучені для створення метафоричного образу та пов'язаних з ним явищ/предметів/подій;

4) деталізується, як вербальний текст і картинка взаємодіють у мультимодальній метафорі з метою створення значення;

5) інтерпретується виявлена мультимодальна метафора шляхом встановлення конотацій, ціннісних ознак, емоцій, асоційованих з цариною джерела та проєктованих у царину цілі.

Методика дослідження є комплексною й дозволяє максимально ефективно вирішити поставлені в роботі завдання.

Таким чином, спрямованість сучасної лінгвістики на врахування всіх каналів трансляції повідомлення робить актуальною спробу дослідження мультимодальної метафори в німецькомовних політичних карикатурах – креолізованому жанру інституціональної комунікації. Мультимодальна метафора постає як концептуальна проєкція, на основі якої за допомогою різних семіотичних кодів створюється узагальнений образ. Дослідження мультимодальної метафори в німецькомовних політичних карикатурах є комплексним і складається з п'яти етапів.

РОЗДІЛ 2

СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ МУЛЬТИМОДАЛЬНОЇ МЕТАФОРИ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ КАРИКАТУРАХ

Цей розділ присвячено комплексному опису мультимодальних метафор в німецькомовних політичних карикатурах, що передбачає встановлення когнітивного підґрунтя переносу ознак царини джерела на царину цілі за допомогою декількох семіотичних кодів.

Розгляд відібраних для аналізу політичних карикатур дозволив виявити низку представлених у них метафоричних кореляцій, з-поміж яких – метафора подорожі (DIE POLITIK IST EINE REISE), медична метафора (DIE POLITIK IST MEDIZINISCHER FALL), театральна метафора (DIE POLITIK IST EIN THEATER), метафора карнавалу (DIE POLITIK IST EIN KARNEVAL), кулінарна метафора (DIE POLITIK IST DAS ZUBEREITEN, SERVIEREN UND ESSEN VON SPEISEN). Метафори з цариною джерела POLITIK/ПОЛІТИКА виявилися найбільш частотними у нашому корпусі прикладів, тому заслуговують на більш детальний опис. Метафори з царинами джерела POLITIKER/ПОЛІТИКИ, ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ/POLITISCHE SITUATION виявилися менш репрезентованими, тому в межах цієї роботи детально не розглядаються, але з ними можна ознайомитися в додатку А.

2.1. Метафора подорожі

Метафора подорожі є глибоко укоріненою у свідомості представників багатьох культур. У термінах ПОДОРОЖІ концептуалізуються такі явища, як життя (DAS LEBEN IST EINE REISE), кохання (DAS LIEBE IST EINE REISE), кар'єра (DIE KARRIERE IST EINE REISE) та багато інших. Подорож, мандри, проща (та безліч іншого, з ними пов'язаного) – великі й

універсальні культурні феномени, які вміщують в себе майже усе розмаїття людського буття – і самі є однією з найбільш яскравих і незбагнених втілень буття – як чогось справжнього, істотного, вартого.

Наведемо приклад подібної метафори, що інкорпоровано в політичну карикатуру. Вона концептуалізує в термінах подорожі політику канцлера Німеччини Ангели Меркель (DIE POLITIK IST EINE REISE):

Рис. 2.1. Концептуальна метафора DIE POLITIK IST EINE REISE
в німецькомовній політичній карикатурі (1)

На рисунку 2.1 – політична карикатура, на якій помічаємо канцлера Німеччини з 22 листопада 2005 року по 8 грудня 2021 року Ангелу Меркель. Політичну діячку зображено в човні, в якому утворилася пробоїна. На човні надпис – *CDU*, аббревіатура Християнсько-демократичного союзу – політичної партії, головою якої була Ангела Меркель. Політик з-під вій спостерігає за стовпом води, який б’є посередині човна через пробоїну, та продовжує працювати веслами, щоб змусити човен рухатися в морі, незважаючи на проблему. При цьому Ангела Меркель проговорює: „*Voll auf Kurs*“.

Карикатуру створив відомий німецький художник Клаус Штутман у липні 2016 року. У цей час Німеччина переживала міграційну кризу, яка стала результатом політики Ангели Меркель. Лише за 2015 рік, за даними міністерства внутрішніх справ ФРН, по всій країні було зареєстровано понад один мільйон біженців. За словами німецьких соціологів, це рекордний

наплив за всю історію Німеччини, не враховуючи повоєнної багатомільйонної хвилі німців-біженців зі Східної Європи. З того часу по всій країні відбулася ціла низка нападів та терактів за участю вихідців з країн Близького Сходу та Північної Африки. У Німеччині підняв голову ультраправий рух. Ангела Меркель зазнала жорсткої критики, у тому числі з боку своїх політичних соратників з правлячої коаліції, але канцлер продовжувала слідувати обраним курсом.

У цьому політичному контексті зрозумілим стає створене за допомогою вербального та пікторального модусів значення структурної метафори, інкорпорованої в описувану карикатуру, – DIE POLITIK IST EINE REISE. Ангела Меркель втілює капітана човна, інструменти її політики – човен, недоліки політики партії – пробоїну, політичний курс партії на чолі з Ангелою Меркель – напрям руху під час подорожі. Мапування описаної метафори можна подати таким чином:

DER POLITISCHE FÜHRER DES STAATES IST DER KAPITÄN DES SCHIFFES

DAS POLITISCHE INSTRUMENT IST EIN SCHIFF

DER POLITISCHE NACHTEIL IST EINE BLOCKIERUNG

DER POLITISCHE KURS IST DIE BEWEGUNGSRICHTUNG WÄHREND EINER REISE

Метафоричне мапування репрезентовано як пікторально (образ політичини, інструменти її дій, політичні проблеми), так і вербально (ідею політичного курсу як напрямку руху під час подорожі), отже, інкорпорована в політичну карикатуру метафора є мультимодальною, а саме – вербально-пікторальною.

За допомогою цієї мультимодальної метафори карикатурист ємно та точно описує поточну політичну ситуацію в країні та критикує політику голови держави, яка, не дивлячись на те, що вже спостерігає руйнівні наслідки власних дій, продовжує слідувати наміченим політичним курсом.

Розглянемо ще одну політичну метафору подорожі DIE POLITIK IST EINE REISE:

Рис. 2.2. Концептуальна метафора DIE POLITIK IST EINE REISE в німецькомовній політичній карикатурі (2)

На рисунку 2.2 – два провідних політичних діячі Німеччини – Ангела Меркель, канцлер країни до 2021 року, та Олаф Шольц, теперішній канцлер країни. Політична карикатура зображує Ангелу Меркель, яка стоїть на березу водойми та махає на прощання Олафу Шольцу, який відпливає від берега, стоячи ногами на двох човнах. На одному написано „*Omikron*”, на іншому – „*Delta*”.

Описана політична карикатура була створена наприкінці грудня 2021 року, коли Ангела Меркель тільки-но пішла у відставку. Боротьба з коронавірусом стала останнім викликом для канцлера. Саме її політика, спрямована на стримування пандемії, мала стати тим, завдяки чому канцлера запам’ятає країна. Але репутація федерального уряду на чолі з А. Меркель зазнала удару, адже боротьбу було провалено: вакцинація відбувалася із затримкою, медичний персонал відчував колосальне навантаження, кількість жертв вірусу зростала в геометричній прогресії. Саме в цей момент О. Шольц замінює А. Меркель і переймає естафету на посту канцлера. На описуваній політичній карикатурі, у сатиричній манері, А. Меркель махає О. Шольцу, що відпливає від неї, на прощання хусткою.

Семіотичні ресурси політичної карикатури утворюють мультимодальну (вербально-пiкторальну) метафору, яка зображує Олафа Шольца як мандрiвника (пiкторально), човни – як політичні проблеми, з якими канцлеру доведеться боротися (пiкторально – за допомогою малюнкiв човнiв та вербально – за допомогою надписiв „Omikron” та „Delta”) та Ангелу Меркель (політичного попередника) – як проводжаючого в подорож та бажаючого щасливої дороги (пiкторально – за допомогою малюнку Ангели Меркель та вербально – завдяки словам, що вона промовляє: „Gute Reise!”).

iншими словами, мапування цієї метафори можна подати таким чином:

EIN POLITIKER IST EIN REISENDER

POLITISCHE PROBLEME SIND BOOTE

EIN POLITISCHER PRÄZEDENZFALL IST DERJENIGE, DER DICH AUF DEINEM WEG BEGLEITET

Карикатуристу вдалося гумористично описати політичну ситуацію, що склалася: Олаф Шольц, який, обійнявши посаду, закликав до більшої гнучкості при вжитті заходів у боротьбі з пандемією коронавірусу; Ангела Меркель, його попередниця, іронічно побажала йому удачі з його політикою.

2.2. Медична метафора

Медична метафора подає політичні ситуації у світлі лікувальної справи. Розглянемо приклад такої метафори, яка утворена за допомогою декількох модусів:

Рис. 2.3. Концептуальна метафора DIE POLITIK IST MEDIZINISCHER FALL у німецькомовній політичній карикатурі

Рисунок 2.3 – політична карикатура, на якій зображено державного діяча (з вербального модусу стає зрозумілим, що він представник податкової служби Німеччини), який викачує у мішки із зображеними на них грошовими знаками кров з пересічного німця. Про те, що «пацієнт» – саме пересічний німець, свідчить трансльований пікторальним модусом семіотичний знак – майка у вигляді прапору Німеччини, в яку одягнений чоловік. Представника німецької нації зображено худим і виснаженим; одяг його весь у латках. Податківець, навпаки, випещений і гарно вдягнутий. Вербальний модус карикатури транслює речення: „*Üppige Steuereinnahmen entstehen durch erfolgreiches Wirtschaften*“.

Для розуміння значення, яке транслює описана політична карикатура, потрібні екстралінгвістичні знання. Фінансова система Німеччини побудована таким чином, що для згладжування відмінностей у рівні економічного розвитку регіонів та окремо взятих громадян Німеччини введено спеціальний податок на солідарність: оподаткування збільшується відповідно до особистих доходів та прибутків корпорацій. Це означає, що чим більше людина заробляє, тим більше податків вона сплачує задля того, щоб держава утримувала соціально невлаштовані верстви суспільства. У цьому контексті зрозумілим стає задум карикатуриста: він малює проблему, що склалася, уподібнивши працюючий народ Німеччини пацієнту, якому податкова служба країни проводить медичну маніпуляцію – кровопускання; народна кров уподібнюється грошам, що надходять до державного бюджету, а державні службовці – медичному персоналу, який проводить процедуру. Іншими словами, карикатурист використовує структурну метафору вербально-пікторального типу, мапування якої можна подати таким чином:

ZIVILBEAMTE SIND MEDIZINISCHES PERSONAL
 DIE MENSCHEN SIND PATIENTEN
 DEN HAUSHALT MIT STEUERN ZU FÜLLEN IST BLUTUNG
 BLUT IST GELD

Беручи до уваги вигляд пацієнта, кровопускання на користь йому не пішло. Так, з іронічним підтекстом, карикатурист зобразив проблему сучасної німецької політики: ті, хто багато працюють, більше віддають, втрачаючи здоров'я; держава за цей рахунок багатіє, а хто не працював, той, подивившись на результат праведної праці, і не захоче цього робити.

2.3. Театральна метафора

Під театральною метафорою розуміють різновид асоціативного зв'язку, де ключовий компонент належить тематичній групі ТЕАТР у всіх її складових. Метафора театру є однією з основоположних у картинах світу багатьох культур. Найчастіше в термінах театру описують ЖИТТЯ (DAS LEBEN IST EIN THEATER): ще У. Шекспір казав, що все життя театр, а люди в ньому актори. Дослідивши німецькомовні політичні карикатури, можемо стверджувати, що в них відображено концептуалізацію ПОЛІТИКИ в термінах ТЕАТРУ (DIE POLITIK IST EIN THEATER). Розглянемо приклад:

Рис. 2.4. Концептуальна метафора DIE POLITIK IST EIN THEATER в німецькомовній політичній карикатурі

Рисунок 2.4 містить політичну карикатуру, що зображує британську монаршу родину – короля Карла III та його дружину Каміллу Паркер Боулз. Королева-консорт, відсунувши фіранку і вказуючи на оперний театр Ковент-Гарден, проголошує: «*Ich war heute in der komischen Oper*». Король Великої

Британії в цей час читає газету, що містить матеріал під назвою „*Linke kritisiert Auftritt des Königs im Bundestag*“, і відповідає дружині: „...*ich auch!*“.

Описана політична карикатура була створена в березні 2023 року, а напередодні, 31 березня 2023 р., відбувся перший офіційний візит нового короля Великої Британії Карла III. Для нього було обрано Німеччину. Під час цього візиту король проголосив промову в Бундестазі. Монарх підкреслив історичні зв'язки між Німеччиною та Великобританією як у політичній, так і в культурній сфері; зосередив увагу на партнерстві між Німеччиною та Великобританією, яке, за його словами, знайшло відображення у різних сферах в обох країнах. Виступ Карла III був позитивно сприйнятий у Бундестазі: депутати влаштували Карлові овації. З іншого боку, візит британського монарха отримав велику порцію критики, яка пролунала напередодні ввечері з боку опозиції: наприклад, лідер Лівій партії Мартін Ширдеван заявив, що «вищому демократичному органу не належить схилитися перед монархом».

Саму цю політичну ситуацію зображено на описаній політичній карикатурі. Не дивлячись на зовнішньо теплий прийом, який надали Карлу III у Німеччині, ліві парламентарії країни влаштували показове ігнорування монарха через непрості відносини Великої Британії та Німеччини після «брексит», зокрема, щодо питання Північної Ірландії. Для Карла III подібний прийом є неприйнятним, адже, як для монаршої особи, яку поважають і шанують на батьківщині, подібне ставлення схоже на театральну постановку. Саме таку реакцію британського монарха й зображено у вигляді карикатури в німецькому масмедійному просторі за допомогою структурної метафори, що отримує екстеріоризацію за допомогою вербальних та пікторальних знаків. Її мапування можна подати в такий спосіб:

POLITIKER SIND SCHAUSPIELER

DAS PARLAMENT IST EINE THEATERBÜHNE

Отже, дана політична карикатура висміює реакцію монарха, який очікував поклоніння та реверансів від політиків демократичної держави й не отримав їх.

2.4. Метафора карнавалу

Наступна метафора, яку ми розглядаємо, – метафора карнавалу – на відміну від метафори подорожі, медичної і театральної метафор є культурно специфічною для німецькомовної спільноти.

Рис. 2.5. Концептуальна метафора DIE POLITIK IST EIN KARNEVAL у німецькомовній політичній карикатурі

На рисунку 2.5 – політична карикатура, що зображує голову Європейської комісії Урсулу фон дер Ляйєн (у правому верхньому куті) та Президента Російської Федерації Володимира Путіна (у лівому нижньому куті). Лідер РФ тримає в руках газету з передовицею, озаглавленою „*EU verhängt einschneidende Sanktionen!*“ Пані фон дер Ляйєн тримає в одній руці ножиці, а в іншій – відрізану краватку Володимира Путіна. На відрізану краватку Володимир Путін реагує вигуком: „*Autsch!*“.

Задля ідентифікації та інтерпретації інкорпорованої в карикатуру мультимодальної метафори потрібні фонові культурно обумовлені знання та контекст виникнення карикатури.

Так, у 19 столітті в Німеччині було багато пралень, де працювали тисячі жінок. Прачки прали щодня по 16 годин та отримували за це копійки. Періодично вони зустрічалися в барах, пили пиво та обговорювали лінивих чоловіків та свою нелегку долю. Поступово їхнє невдоволення почало виходити за рамки простих обговорень. І одного разу прачки, незадоволені умовами праці, влаштували бешкет: вони вирішили висловити своє невдоволення відкрито. Під роздачу потрапили чоловіки, які намагалися їх утихомирити: їх скрутили і їхні краватки відрізали. Сталося це саме перед початком карнавалу. Жінкам це сподобалося, і з того часу день початку карнавалу в Кельні має власну традицію – відрізання краваток чоловікам.

Надана фонові інформація дозволяє ідентифікувати структурну метафору DIE POLITIK IST EIN KARNEVAL і таке мапування: AKTIONEN VON POLITIKERN SIND AKTIONEN IM KARNEVAL. Як відомо, після повномасштабного вторгнення РФ в Україну Європейський Союз прийняв політичне рішення запровадити санкції проти країни-агресорки. Цю подію відображено в карикатурі за допомогою назви передовиці (тобто вербально). Політичне рішення ЄС уподібнюється в карикатурі акту відрізання краватки в день початку карнавалу в Кельні за допомогою пікторального елемента – картинки Урсули фон дер Ляйєн з ножицями та відрізаною краваткою в руках. Незворушний погляд Володимира Путіна та його саркастична вербальна реакція на введення проти його країни санкцій (*Autsch!*) дозволяє зробити висновок, що подібні дії європейських політиків жодним чином не роблять йому боляче. Увесь мультимодальний ансамбль дозволяє дійти висновку, що політична карикатура висміює та критикує дії ЄС, який на повномасштабну агресію РФ та геноцид України не придумав жодної іншої протидії.

2.5. Кулінарна метафора

Кулінарна метафора, яка уподібнює процеси і явища життя процесам приготування, сервірування та поїдання їжі, є невід'ємною складовою

національних картин світу. Знаходимо її й з-поміж метафоричних моделей, що уподібнюють приготування, сервірування та поїдання їжі політичним процесам в німецькомовному лінгвокультурному середовищі. Наведемо приклад:

Рис. 2.6. Концептуальна метафора DIE POLITIK IST DAS ZUBEREITEN, SERVIEREN UND ESSEN VON SPEISEN

у німецькомовній політичній карикатурі

На рисунку 2.6 – політична карикатура, що зображує Ангелу Меркель, канцлера Німеччини (2005 – 2021 рр.), яка годує з ложки маленьку дитину, образ якої обрано в якості репрезентації опозиційних та екологічних асоціацій Німеччини (про це свідчить надпис на стільчику для годування „*Opposition und Umweltverbände*“). Їжа – зелена, на вигляд неістівна субстанція – міститься у відрі, підписаному *Klimapaket*. Годуючи «дитину», Ангела Меркель примовляє: „*Ein Löffelchen für Angie, ein Löff...*“. Семіотичні ресурси політичної карикатури дозволяють легко ідентифікувати мультимодальну метафору DIE POLITIK IST DAS ZUBEREITEN, SERVIEREN UND ESSEN VON SPEISEN. Задля інтерпретації метафори потрібен контекст.

Політика канцлера Німеччини Ангели Меркель ознаменувалася перевагою економічної кон’юнктури порівняно з проблемою захисту клімату (передусім підвищення норм викиду вуглекислого газу). Свого часу заступник міністра довкілля Німеччини Міхаель Мюллер критикував подібну політику, заявляючи, що зниження темпів захисту клімату є фатальною

помилкою. Ангела Меркель, навпаки, мала намір боротися насамперед за створення нових робочих місць та інвестиції. На самітах ЄС вона перешкоджала ухваленню будь-яких рішень, які загрожували б робочим місцям або інвестиціям у Німеччині, і намагалася применшити проблему зміни клімату.

Наведене дозволяє подати мапування інкорпорованої в політичну карикатуру структурної метафори DIE POLITIK IST DAS ZUBEREITEN, SERVIEREN UND ESSEN VON SPEISEN таким чином:

EIN POLITIKER IST EIN KOCH/LEBENSMITTELKONSUMENT
 POLITISCHE RHETORIK IST NAHRUNG
 FÜTTERUNG IST DIE VERTEIDIGUNG EINER POLITISCHEN
 POSITION

Отже, політична карикатура висміює головного політичного діяча країни, яка продовжує «годувати» власний народ непопулярними реформами.

Таким чином, проведений аналіз дозволив виявити політичні карикатури – креолізовані тексти, які стають потужним інструментом трансляції мультимодальної метафори, що висміює та критикує політику провідних політиків Німеччини та Євросоюзу з низки важливих питань.

ВИСНОВКИ

Робота присвячена дослідженню мультимодальної метафори в німецькомовних політичних карикатурах та є на часі у зв'язку з підвищеним інтересом лінгвістів до вивчення симбіозу вербальних і невербальних засобів комунікації та браком спеціальних досліджень, присвячених політичній карикатурі як феномену масової комунікації та жанру політичного дискурсу.

У фокусі уваги дослідження – політичні карикатури, створені німецькими представниками жанру, що інкорпорують у свою «тканину» мультимодальну метафору як потужний інструмент критики та висміювання політичних діячів та їхніх політичних рішень.

В основу цієї роботи покладена гіпотеза про те, що існування жанру політичної карикатури та специфіка його жанроутворювальних ознак обумовлена конструктивною взаємодією вербального та пікторального компонентів повідомлення, а також приналежністю жанру інституціональному типу дискурсу. Політична карикатура постає в роботі як засіб передачі специфічної інформації в політичній комунікації і сміховий жанр, основна інтенція якого – критика актуальних політичних подій і політичних діячів.

Ускладнена семіотична структура політичної карикатури дозволяє їй бути середовищем існування мультимодальної метафори. Остання розглядається в роботі як риторична фігура, яка поверхнево реалізується за допомогою більше ніж одного модусу (у межах даної роботи – вербального та пікторального) і має концептуальну основу. Згідно з теорією концептуальної метафори, виокремлюємо онтологічну, структурну та орієнтаційну метафори.

Алгоритм аналізу є комплексним і складається з трьох етапів.

Дослідження демонструє, що німецькомовні політичні карикатури реагують на поточні події в країні та суспільстві, які мають першочергове

значення для Німеччини. Різного часу до кола цих проблем входили (входять) проблеми:

- міграційної кризи в Німеччині;
- боротьби з пандемією Ковід-19;
- оподаткування в Німеччині;
- кліматичної реформи;
- санкцій проти РФ за її агресію в Україні.

Героями політичних карикатур стають як окремі політичні діячі (О. Шольц, А. Меркель, У. вон дер Ляйєн, В. Путін), так і узагальнений образ політика (наприклад, політик-кровопивця).

Дослідження мультимодальних метафор у німецькомовних політичних карикатурах доводить, що ключовими в них є такі кореляції:

- метафора подорожі (DIE POLITIK IST EINE REISE);
- медична метафора (DIE FINANZPOLITIK DES STAATES IST MEDIZINISCHER FALL);
- театральна метафора (DIE POLITIK IST EIN THEATER);
- метафора карнавалу (DIE POLITIK IST EIN KARNEVAL);
- кулінарна метафора (DIE POLITIK IST DAS ZUBEREITEN, SERVIEREN UND ESSEN VON SPEISEN).

Більшість із них є універсальними метафорами, які є укоріненими в лінгвокультурах і політичних дискурсах багатьох країн. Одна виявлена метафора (метафора карнавалу) виявилася культурно специфічною для німецької лінгвокультурної спільноти й потребувала (на додаток до широкого контексту виникнення асоціації) окремих фонових знань про традиції карнавалу в Німеччині.

Дослідження засвідчує, що карикатуристи віддають перевагу структурним метафорам. Це можна пояснити тим фактом, що розгалужена структура царини-джерела, що переноситься на джерело-цілі в межах мапування цих метафор, дозволяє створити «об'ємний» образ описуваного

поняття/події/ідеї і тим самим ефективніше досягти інтенційної настанови жанру політичної карикатури – висвітлити/привернути увагу та висміяти/розкритикувати.

Проведене дослідження ще раз демонструє, що метафора, завдяки своїй мультимодальності, здатна залучати багатогранні та невичерпані образи задля привертання уваги до ключових подій як окремо взятої країни, так і всього світу.

Зроблені в роботі висновки свідчать про виконання всіх поставлених у роботі завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сніговська О. В., Малахиті А. В. Політична карикатура як вид креолізованого тексту в контексті кризи українсько-російських відносин (на матеріалі грецької преси). *Міжнародні та політичні дослідження*. 2022. № 35. С. 179–202.
2. Горошко Е. Теоретический анализ Интернет-жанров: к описанию проблемной области. *Жанры речи*. 2007. № 4. С. 111–127.
3. Жаботинская С.А. Концептуальный анализ: типы фреймов. *Вісник Черкаського університету*. 1999. Вип. 11. С. 12–25.
4. Зикун Н. Карикатура в українському сатиричному виданні початку ХХ ст. як різновид «креолізованого тексту». *Наукові праці Кам'янець Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2013. Вип. 34. С. 102–106.
5. Маєвська О. Політичні плакат і карикатура як засоби ідеологічної боротьби в Україні 1939–1945 рр. К., 2018. 268 с.
6. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність [на матеріалах сучасної газетної публіцистики]: монографія. Київ: Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. 392 с.
7. Хабермас Ю. Комунікативна дія і дискурс. Першоджерела комунікативної філософії. Київ: Либідь, 1996. С. 84–91.
8. Charteris-Black, J. *Politicians and rhetoric. The persuasive power of metaphor*. London: Palgrave Macmillan, 2011. 370 p.
9. Croft W., Cruze A. *Cognitive linguistics*. New York: Cambridge University Press, 2004. 356 p.
10. Dijk T.A. van. What is political discourse analysis? *Political linguistics*. Amsterdam. 1998. P. 11–52.
11. El Razaie E. *Metaphor in political cartoons: exploring audience responses. Multimodal metaphor*. Berlin: Mouton de Gruyter, 2003. P. 56–78.

12. Forceville Ch. Pictorial and multimodal metaphor. *Handbuch Sprache im multimodalen Kontext*. Berlin: Mouton de Gruyter, 2015. P.5–45.
13. Hu Z. Metaphor and cognition. Singapore: Springer, 2023. 241 p.
14. Kövecses Z. Extended Conceptual Metaphor Theory. Budapest: Eötvös Loránd University Press, 2020. Oxford University Press. 2002. 304 p.
15. Kress G. Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication. London: Routledge, 2010. 236 p.
16. Kress G. What is a mode? *A handbook of multimodal analysis*. N.Y.: Routledge, 2009. P. 54–67.
17. Kress G., Leeuwen T. van. Multimodal discourse: the modes and media of contemporary communication. Oxford: OUP, 2001. 321 p.
18. Kuipers G. Media culture and Internet disaster jokes: Bin Laden and the attack on the World Trade Center. *European journal of cultural studies*. 2002. Vol. 5, Iss. 4. P. 450–470.
19. Lakoff G. Moral politics: what conservatives know that liberals don't. Chicago and London: University of Chicago Press, 1996. 489 p.
20. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. *Metaphor and thought*; [ed. A. Ortony]. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. P. 202–251.
21. Lakoff G. Women, fire, and dangerous things: what categories reveal about the mind. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1987. 614 p.
22. Lakoff G., Johnson M. Metaphors we live by. Chicago: Chicago University Press, 1980. 256 p.
23. Machin D., Mayr A. How to do critical discourse analysis: A multimodal introduction. London: SAGE. 2012. 240 p.
24. Mardieva L. Visual presence: Theoretical and applied presence. *SHS Web of Conferences*. 2020. № 88. P. 87–98.
25. Mathur S. Political caricatures and negotiations of the literary. Image and narrative. 2021. Vol. 22, № 3. P. 115–125.
26. McNeil Hale M. The birth of modern political satire: Romeyn de Hooghe and the glorious revolution. Oxford: OUP, 2020. 304 p.

27. Ounis M. Unpacking metaphor-related prepositions in political discourse. From polysemous to powerful. London: Routledge, 2023. 118 p.
28. Prandi M., Rossi M. Researching metaphors. Towards a comprehensive account. London: Routledge, 2022. 272 p.
29. Reiners L. Stilkunst: yin Lehrbuch deutscher Prosa. München, 1950. 312 s.
30. Turner M. An image-schematic constraint on metaphor. *Conceptualizations and mental processing in language*. Berlin: Mouton de Gruyter, 1993. P. 291–306.
31. Zinken J. Metaphors, stereotypes, and the linguistic picture of the world: impulses from the Ethnolinguistic School of Lublin [Электронный ресурс] *Metaphorik.de*. 2004. № 7. Режим доступа: <http://www.metaphoricde/07>(дата звернення: 10.12.2023).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Корпус мультимодальних метафор в політичних карикатурах, відібраних з німецькомовних Інтернет-джерел

Рис. 1. Мультимодальна метафора
ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ є
СТИХІЯ
Джерело: <https://www.gutefrage.net>

Рис. 2. Мультимодальна метафора
ПОЛІТИКИ є ТВАРИНИ
Джерело:
<https://www.oliverschopf.com/>

Рис. 3. Мультимодальна
метафора ПОЛІТИЧНА
СИТУАЦІЯ є
ГЛАДІАТОРСЬКИЙ БІЙ
Джерело:
<https://www.oliverschopf.com>

Рис. 4. Мультимодальна метафора
ПОЛІТИКА є ЦИРК
Джерело: <https://www.oliverschopf.com/>

Рис. 5. Мультимодальна метафора
ПОЛІТИКА є КІНО
Джерело: <https://www.blog-der-republik.de/>

Рис. 6. Мультимодальна
метафора ПОЛІТИКА є
ПОДОРОЖ
Джерело:
<https://www.google.com/imgres>

Рис. 7. Мультимодальна метафора
ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ є
ВІДКРИТТЯ НОВИХ ЗЕМЕЛЬ
Джерело:
<https://www.google.com/imgres>

Рис. 8. Мультимодальна метафора
ПОЛІТИКА є ГРА В ШАХИ
Джерело:
<https://www.google.com/imgres>

Рис. 9. Мультимодальна
метафора ПОГАНА
ПОЛІТИКА є РУХ ВНИЗ
Джерело:
<https://www.google.com/imgres>

Рис. 10. Мультимодальна
метафора ПОЛІТИЧНА
СИТУАЦІЯ є РУХ ВНИЗ
Джерело: <https://twitter.com/>

Рис. 11. Мультимодальна метафора
ПОЛІТИКА є ВИПАС ОВЕЦЬ
Джерело:
<https://www.google.com/search?q=angela%20merkel%20politische%20karikaturen%20metaphern&tbm>

Рис. 12. Мультимодальна
метафора ПОЛІТИКА є
ПОДОРОЖ
Джерело: <https://twitter.com/>

Рис. 13. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є СПОРТ
Джерело:
<https://www.google.com/search?q=angela%20merkel%20politische%20karikaturen%20metaphern&tb>

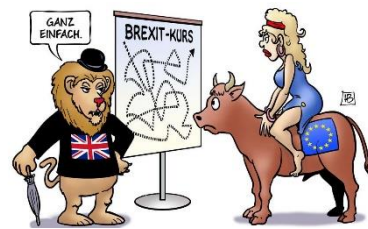

Рис. 14. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ є ПОДОРОЖ
Джерело: <https://www.ovb-online.de/meinung/leserbriefe/hier-stur-11771417.html>

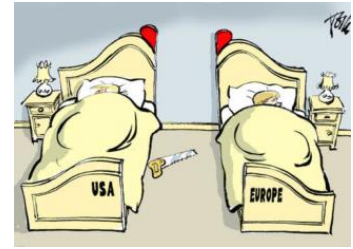

Рис. 15. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ є ПОДРУЖНС ЖИТТЯ
Джерело:
<https://voxeuor.eu/en/16-years-of-angela-merkel-in-cartoons/>

Рис. 16. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ПОДРУЖНС ЖИТТЯ
Джерело: <https://voxeuor.eu/en/16-years-of-angela-merkel-in-cartoons/>

Рис. 17. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є КАРТКОВИЙ БУДИНОК
Джерело: <http://schwarwel-karikatur.com/merkel/>

Рис. 18. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ТАНЕЦЬ
Джерело: <http://schwarwel-karikatur.com/merkel/>

Рис. 19. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є СПОРТ
Джерело: <http://schwarwel-karikatur.com/merkel>

Рис. 20. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ХВОРОБА
Джерело: <http://schwarwel-karikatur.com/merkel>

Рис. 21. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ТАНЕЦЬ
Джерело: <http://schwarwel-karikatur.com/merkel>

Рис. 22. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є СПОРТ
Джерело: <http://schwarwel-karikatur.com/merkel>

Рис. 23. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ПОДОРОЖ
Джерело: <http://schwarwel-karikatur.com/merkel>

Рис. 24. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є СПОРТ
Джерело: <http://schwarwel-karikatur.com/merkel/>

Рис. 25. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ТЕАТР
Джерело: <http://schwarwel->

Рис. 26. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є КІНО
Джерело: <http://schwarwel->

Рис. 27. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ХВОРОБА

karikatur.com/merkel/

Рис. 25. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ТЕАТР

Джерело: <https://www.koufogiorgos.de/karikaturen/>

karikatur.com/merkel

Рис. 26. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ГРА В НАПЕРСТКИ

Джерело: <https://www.koufogiorgos.de/karikaturen/>

Джерело:

<https://www.koufogiorgos.de/karikaturen/>

Рис. 27. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИК є ТВАРИНА

Джерело: <https://www.koufogiorgos.de/karikaturen/>

Рис. 28. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ПОДРОЖ

Джерело: https://www.oliverschopf.com/html/d_polkar/einzel_e/macron_scholz_motor.html

Рис. 29. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ЦИРК

Джерело: <https://www.tagesspiegel.de/politik/2023-ein-ruckblick-in-karikaturen-ein-jahr-der-krisen-ein-jahr-der-riege-10942831.html>

Рис. 30. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ЦИРК

Джерело: https://www.oliverschopf.com/html/d_polkar/einzel_d/spd_scholz_stichwahl.html

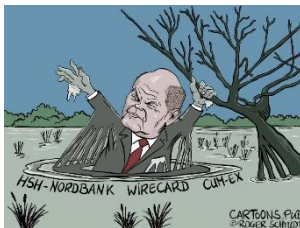

Рис. 31. Мультиmodalна метафора ПОГАНА ПОЛІТИКА є РУХ ВНИЗ

Джерело: <https://cartoons.pub/cartoons/olaf-scholz-versagt-bei-wirecard-cum-ex-hsh-nordbank/>

Рис. 32. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є МЕДИЦИНА

Джерело: <https://cartoons.pub/cartoons/olaf-scholz-erwirtschaftet-steuereinnahmen/>

Рис. 33. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ТВОРЧІСТЬ

Джерело: <https://www.facebook.com/PatChappatte/posts/olaf-scholz-in-this-weeks-der-spiegel/4973810465981928/>

Рис. 34. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ПОДРОЖ

Джерело: <https://www.stuttman-karikaturen.de/karikatur/7121>

Рис. 35. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКИ є ТВАРИНИ

Джерело: <https://www.mandzel.com/politische-karikaturen/>

Рис. 36. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ПОДРОЖ

Джерело: <https://www.mandzel.com/politische-karikaturen/>

Рис. 37. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є МЕДИЦИНА

Джерело:
<https://www.mandzel.com/politische-karikaturen/>

Рис. 40. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ПОДОРОЖ

Джерело:
https://www.oliverschopf.com/html/d_archiv/archivpolkar/archiv_europa/eu/eu_hotel_macron_may.html

Рис. 43. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є КАРНАВАЛ

Джерело:
<https://janson-karikatur.de/fluthilfe/>

Рис. 47. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ПОДОРОЖ

Джерело:
<https://www.google.com/search?q=politische+karikaturen&tbm=isch&chips>

Рис. 38. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ФЕРМЕРСТВО

Джерело:
https://www.oliverschopf.com/html/d_polkar/einzel_d/cdu_merz_booster.html

Рис. 41. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ПОДОРОЖ

Джерело:
<https://janson-karikatur.de/fluthilfe/>

Рис. 44. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ПРИГОТУВАННЯ, СЕРВЕРУВАННЯ ТА ПОЇДАННЯ ЇЖИ

Джерело:
<https://janson-karikatur.de/fluthilfe/>

Рис. 48. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ПОДОРОЖ

Джерело:
https://www.hdg.de/fileadmin/bilder/12-Museumsmagazin/Museumsmagazin_4-2019.pdf

Рис. 39. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКИ є ТВАРИНИ

Джерело:
<https://www.stuttmann-karikaturen.de/>

Рис. 42. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ПОДОРОЖ

Джерело:
https://www.oliverschopf.com/html/d_archiv/archivpolkar/archiv_europa/eu/eu_hotel_macron_may.html

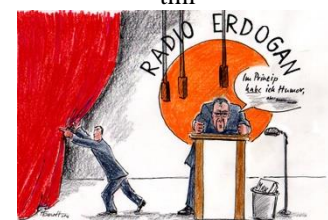

Рис. 46. Мультиmodalна метафора ПОЛІТИКА є ТЕАТР

Джерело:
<https://www.kunstundjustiz.de/karikaturen/politik/>